[2019] 18 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1078

ਮਨੋਹਰਨ

ਬਨਾਮ

ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ

(2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 446-447)

ਵਿੱਚ

(2019 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1174-1175)

07 ਨਵੰਬਰ, 2019

[ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸਮੀਖਿਆ- ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ- ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ- ਕਤਲ - ਬਲਾਤਕਾਰ - ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ (ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ 10 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ 7 ਸਾਲਾ ਭਰਾ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜੋ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ- ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ (ਦੋਸ਼ੀ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ- ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕੰਮ (Sodomised) ਕੀਤਾ ਗਿਆ- ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ (ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਬਰ ਦਾ ਪਾਊਡਰ) ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ- ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਥੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਨਿਗਲ ਲਿਆ- ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੀ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ- ਦੋਸ਼ੀ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 376 (2) (ਐਫ), (ਜੀ) ਅਤੇ 201, IPC ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਮੌਜੂਦਾ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ- ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ

ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਰੋਹਿਨਟਨ ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ)- ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਫੀ/ਬਦਲਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ (ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਤੱਕ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ- ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ-ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ- ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ) ਨੇ ਕਿਹਾ: ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਕਈ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ- ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਕਰਣ ਸਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ- ਇਸ ਲਈ ਇਹ "ਬਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ-

1078

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1079

ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕ ਸੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜੁਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ- ਨਾਲ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ- ਇਹ ਪਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੁਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ

ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਸਨ- ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ- ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ ਜੇ. ਜੇ. ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ- ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ- ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860- ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 376 (2) (ਐਫ) (ਜੀ) ਅਤੇ 201- CrPC, 1973- ਧਾਰਾਵਾਂ 163, 164- ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1872 – ਧਾਰਾ 24 ਅਤੇ 106

ਸਮੀਖਿਆ- ਦਾਇਰਾ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ (ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)]: ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਪੀਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੈ- ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ- ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ- ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ- ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ- ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ- ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ: (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ) ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਸਾਲੀ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ - ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਬੂਲਨਾਮਾ– ਵੈਧਤਾ– ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੈਇੱਛਤਤਾ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)]: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਇਜ਼ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ- ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (PW-28) ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ- CrPC, 1973 - ਧਾਰਾ 163, 164- ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 - ਧਾਰਾ 24

XXXXXX

ਇਕਬਾਲ - ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲ - ਪ੍ਰਭਾਵ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ) ਇਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ - CrPC 1973 – ਧਾਰਾਵਾਂ 163, 164 – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 24

ਕਬੂਲਨਾਮਾ - ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ – ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ (ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)]: ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾ- ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ- ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ- ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)]: ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ- ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ- ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ।

ਸਜ਼ਾ / ਸਜ਼ਾ - ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ - ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਮੌਕਾ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ (ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)]: ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਬਦਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 – ਅਨੁਛੇਦ 21

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾ - ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ – ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ)]: ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ- ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬੋਝ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲੰਬੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1081

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 – ਧਾਰਾ 164 – CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰY ਦੌਰਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਬਚਾਅ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ)): ਪਟੀਸ਼ਨ ਗਲਤ ਹੈ- ਧਾਰਾ 164 CrPC ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਵਕੀਲ (ਆਂ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: (ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. (ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ)]:

1. ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ: ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੰਕੀਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਪੀਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ

ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। (ਪੈਰਾ 18, 19, 20) [1096-C; 1097-A-G; 1098-A-B]

ਮੁਹੰਮਦ ਆਰਿਫ @ ਅਸ਼ਫਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ **(2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737: [2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009 - ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 518: [2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 177;** ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (NCT ਦਿੱਲੀ) **(2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 149: [2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 898;** ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਇਆਵਤੀ **(2013) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 320: [2013] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 25 -ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ **(2019) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 716 - ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।**

XXXXXX

2. ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

2.1. CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 163, 164 ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਵਾਲੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ

ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ 20.11.2010 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ (Ex. P.18) ਦੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ 19.11.2010 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (PW -28) ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ। (ਪੈਰਾ 23, 26) [1099-B-D]

ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. **(1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 950** ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਮੁਰਲਾਜ਼ਾ ਦਫਾਦਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਐਸ.ਸੀ. 283: [1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 551 - ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

ਸ਼ਿਵੱਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ **(1995) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 76: [1994] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 171;** ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੁਹਾ **1982 Crl LJ 216 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

2.2. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ 47 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਖੀਰ

ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ 20.11.2010 ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਵੇਂ 20.11.2010 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 313 CrPC ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਲ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1083

ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। 20.11.2010 ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅੱਗੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ, ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ IEA ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਲਈ 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾਖਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਸੀ। (ਪੈਰਾ 28, 29, 31 ਅਤੇ 32) [1102- ਡੀ-ਐਫ; 1103-ਸੀ-ਡੀ; F-H]

ਸ਼ੰਕਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ **(1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435;** ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਗੌਂਡਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 66: [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 428;** ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਭਾਰਗਵ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1094: [1963] Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 689 - ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

3. ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ: ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 33] [1104-A-B]

4. ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ

4.1. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਬਲਕਿ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 38, 39] [1105-ਡੀ, ਐਫ-ਜੀ; 1106-ਏ]

4.2. CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰY ਦੌਰਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 40, 41] [1106-B-D]

ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਤੂਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **(1980) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 98: [1979] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532;** ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ **(2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600: [2005] 2 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਸਟ੍ਰਿਕਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ **466 ਯੂ.ਐਸ. 668 (1984) - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1085

5. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ: ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ (MO -1) ਦਾ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ PW-49 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਵਾਲੇ ਪਾਰਸਲ 'ਤੇ ਸੀਲ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ (PW -1) ਦੁਆਰਾ MO -1 ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ PW-1 ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ ਸਨ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੇਗਾ। PW-1 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ MO-1 ਉਸਦੀ ਧੀ ਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 43, 48 ਅਤੇ 49) [1106-G; 1108-G-H; 1109-A-B]

6. IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਗਲਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ

PW -46 (ਜਿਸ ਨੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ) ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਲਿੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ; ਬਿਨਾਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਦੇ X ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ 'ਚੋਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਰਾਮਦ; X ਦੇ ਪਿਤਾ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ; ਬਰਾਮਦ ਅੰਡਰਵੀਅਰ 'ਤੇ ਵਾਲ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ DNA ਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ DNA ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 55] [1110-F-H]

7. POCSO 'ਤੇ ਗਲਤ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ

ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ (POCSO) ਐਕਟ, 2012 ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ POCSO ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ

ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਾਸਿੰਗ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦੇਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 56, 57] [1111-A-C]

XXXXXX

ਮਾਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1983 ਐਸ.ਸੀ. 957: [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413;** ਸੁਥੇਨਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, **(1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 323: [1999] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 540;** ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **2019 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. Online ਐਸ.ਸੀ. 1290 -ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

8. ਸਜ਼ਾ

8.1. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਥੋੜਾ ਪੂਰਵ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਐਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ "ਬਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਪੈਰਾ 59-62) [1112-C; 1113-A-F]

ਦੇਵੇਂਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ **(2003) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 501: [2002] 5 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332;** ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੋਚੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **(2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81: [2002] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 - ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1087

8.2. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਸਹਾਰਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਗ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਗਿਆਰਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਝ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 63] [1113-G]

8.3. ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਤੱਥਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 64] [1114-A-B]

8.4. ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬੋਝ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲੰਬੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਅਪਰਾਧ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਈ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। [ਪੈਰਾ 65] [1114-C-D]

8.5. ਭਾਵੇਂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਰਮੀ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਿਵੇਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਅਸਥਾਈ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਿਰਫ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਖਲਾਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 66] [1114-E-F]

XXXXXX

8.6. ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕੰਮ (Sodomised) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਡੁੱਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰੁਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਗੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 67, 68) [1114-G-H; 1115-A-B]

ਨਿਸ਼ੀ ਕਾਂਤ ਝਾਅ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **(1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 347: [1969] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1033 - ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: (ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ.)

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302, 376 (2) (ਐਫ) ਅਤੇ (ਜੀ) ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ। [ਪੈਰਾ 1] [1115-C, D]

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ 1089

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

[ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇ. (ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ)]

(2019) 7 SCC 716	ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ	ਪੈਰਾ 1
[2014] 11 SCR 1009	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 17
[2017] 8 SCR 177	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ18
[2018] 7 SCR 898	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 19
[2013] 11 SCR 25	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 19
[1994] 6 Suppl. SCR 171	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 22
(1971) 3 SCC 950	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 24
[1970] 1 SCR 551	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 26
1982 Cri LJ 216	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 26

(1978) 3 SCC 435	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 27
[1958] SCR 428	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 29
[1963] Suppl. SCR 689	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 29
[1979] 3 SCR 532	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 36
[2005] 2 Suppl. SCR 79	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 37
[1983] 3 SCR 413	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 57
[1999] 3 Suppl. SCR 540	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 58
[2002] 5 Suppl. SCR 332	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 59
[2002] 3 SCR 1	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 59
[1969] 1 SCR 1033	ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 64

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1174-1175 ਵਿੱਚ 2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 446-447

2019 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1174-1175 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 01.08.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।
ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੇਵਤੀ ਰਾਘਵਨ, ਐਸ ਮੁਥੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਿਆ ਚੌਧਰੀ, ਮੋਬਿਨ ਅਖਤਰ, ਅਮਰਤਿਆ ਕਾਂਜੀਲਾਲ, ਕਾਰਤਿਕ ਮੁਰੂਕੁਤਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਯੂਸ਼ੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੁਭੰਗਨੀ ਜੈਨ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਮ ਯੋਗੇਸ਼ ਕੰਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੇਹਾ ਅਗਰਵਾਲ।

XXXXXX

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ **ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਨ**[1] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 01.08.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302, 376 (2) (ਐਫ) ਅਤੇ (ਜੀ) ਅਤੇ 201 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "IPC") ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨੋਹਰਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

<u>ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਾਰਨੀ</u>

2. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

10 ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ 'X' ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ 7 ਸਾਲਾ ਭਰਾ 'Y' ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਦੇ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ 7.45 ਵਜੇ ਕਾਰਤਿਕੇਯਨ (PW -2) ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਪਿਕਅਪ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। 29.10.2010 ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਅਤੇ ਲੰਚ ਬਾਕਸ ਲੈ ਕੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਵਿਨਾਇਕਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ PW-2 ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਿਕ-ਅਪ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਪਰ ਉੱਥੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ (PW-5) ਨਾਲ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ PW -5 PW -2 ਦੇ

ਸਵਾਲ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ - ਸੰਗੀਤਾ (PW -8) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ X ਅਤੇ Y ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਤਾ (PW-5) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੈਨ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ। ਸੰਗੀਤਾ ਨੇ ਕਾਰਤਿਕੇਯਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ (PW -1) ਅਤੇ ਸੰਜੈ (PW -6) ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

3. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਕਮਲਾ ਬਾਈ (PW -9) ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੈਨ ਮੰਦਰ ਗਈ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਘਰ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਕੇ ਕਮਲਾ ਬਾਈ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਵੈਨ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ (PW -1) ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਬੇਚੈਨ ਪਰ ਵਿਅਰਥ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, PW -1 ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "IPC") ਤਹਿਤ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਵਾਸੁਕੀ (ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, PW -42) ਕੋਲ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ (X ਪੀ 1) ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

---

[1] (2019) 7 SCC 716

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1091

4. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ("IO" PW-47) ਨੇ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (PW -1) ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਂਥਨੀ ਰਾਜ (PW-10), ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਦੀ (PW -9) ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਪਿਤਾ (PW -5) ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤਾ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਐਂਥਨੀ ਰਾਜ (PW -10) ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW -47) ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਿੰਨਾਸਾਮੀ (PW -22) ਨੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ X ਅਤੇ Y ਦੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਤੈਰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਰੰਬੀਕੁਲਮ-ਅਕਸ਼ਿਆਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ("PAP") ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਲੀਡ ਕਾਰਤਿਕੇਯਨ (PW-2) ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ- ਅੰਬੂ @ ਗਾਂਧੀਰਾਜ (PW -7) ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਉਸ ਸਵੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਰੂਤੀ ਓਮਨੀ ਵੈਨ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਤਿਕੇਯਨ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਉਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਦੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ PW -2 ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸਕੂਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW-47) ਨੇ ਅੰਬੂ (PW -7) ਅਤੇ ਕਾਰਤਿਕੇਯਨ (PW -2) ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਓਮਨੀ ਵੈਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ। ਰਾਤ ਕਰੀਬ 9:45 ਵਜੇ ਅੰਬੂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵੈਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮਨੋਹਰਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਅੰਬੂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਬੂ (PW -7) ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਰੂਤੀ ਓਮਨੀ ਵੈਨ, ਇਕ ਨੋਕੀਆ ਸੈੱਲਫੋਨ ਅਤੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 364 (ਏ),

376, 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201, IPC ਵਿੱਚ ਚਾਰਜ ਬਦਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ (X ਪੀ -30) ਭੇਜੀ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਰਾਤ 11:45 ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

5. ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੈਨ 'ਤੇ ਲਾਰ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੁਝ ਧੱਬੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਰਵਣਨ (PW -43) ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ। ਸਰਵਣਨ (PW-43), ਅੰਬੂ (PW-7) ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਵੈਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ 'SBT Kidswear 75 c.m.' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਵਣਨ (PW-43) ਨੇ ਵੈਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਲਾਰ ਦੇ ਦਾਗਾਂ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੂਤੀ ਸਵੈਬ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਟ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੁੱਕੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਾਗ ਅਤੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਂਟ, ਅੱਧੀ ਸ਼ਰਟ ਅਤੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ) (ਮਹਾਜ਼ਰ Exs. -5 ਅਤੇ ਪੀ -6) ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ X ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੀਪਾਲਪੱਟੀ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ PAP ਨਹਿਰ ਦੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

6. ਲੜਕੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ 9:30 ਵਜੇ ਪਲਾਦਮ ਤਾਲੁਕ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ PAP ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀਪਾਲਾਪੱਟੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 12 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਡਾਕਟਰ ਜੈਸਿੰਘ (PW -46) ਦੁਆਰਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ X ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 30.10.10 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ 2.15 ਵਜੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਠੋਰ ਮੋਰਟਿਸ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ 30.10.10 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 02.15 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਮੌਕੇ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਿੱਖਾਂ: -

10 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਪੋਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਉਂਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ 'ਟੀ' ਸ਼ਰਟ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ 'ਸੁਗੁਨਾ ਰਿਪਸ' ਨਾਂ ਦਾ ਸਟਿੱਕਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਸਟਿੱਕਰ, ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਟਰੈਕ ਸੂਟ ਸਫੈਦ ਲਾਈਨ, ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਜੁਰਾਬਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਜੁੱਤੇ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਰੰਗ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਝਿੱਲੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਹਥਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੱਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।

7. ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸੱਟਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"1. ਲਾਈਨਰ ਵਰਟੀਕਲ ਸਕ੍ਰੈਚ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ 4 ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੱਜੇ ਕੋਹਣੀ ਦੇ ਜੋੜ ਦੇ ਪੱਖੀ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਖੱਬੇ ਉਪਰਲੇ ਬਾਂਹ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਆਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਵਰਸ ਸਕ੍ਰੈਚ ਅਬਰੇਸ਼ਨ 3 ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ।

3. ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ 3 ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਕ੍ਰੈਚ ਮਾਰਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਯੋਨੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਚਾਰਚੇਟ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਕੰਧ ਵਿੱਚ 2x1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਡੂੰਘਾਈ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈਮਨ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

5. ਗੁਦਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ: - ਗੁਦਾ ਨੂੰ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿਆਸ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਦਾ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਿਊਕੋਕਟੇਨੀਅਸ ਜੰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਿਊਕੋਸਲ ਅੱਥਰੂ 1x0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਮਿਊਕੋਸਲ ਡੂੰਘਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1093

ਥੋਰਾਕਸ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ 'ਤੇ: ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ 4 x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਸੰਕਰਮਣ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

8. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ Y ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸੱਟਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:

"1. ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ 3 x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖੱਬੇ ਰੰਗ ਦਾ ਨੀਲਾ ਸੰਕਰਮਣ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ 3 x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੀਜੀ ਇੰਟਰਕੋਸਟਲ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੰਕਰਮਣ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਖੋਪੜੀ, ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਡਿਊਰਾ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ: ਉਪ ਸਕੈਲਪੇਲ ਸੰਕਰਮਣ 20 x 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੋ ਫਰੰਟਲ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਦੋ ਪੈਰੀਟੇਲ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦਿਮਾਗੀ ਗੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਡਿਫਿਊਜ਼ ਸਬ ਡਿਊਰਲ ਅਤੇ ਸਬ ਅਰਾਕਨੋਇਡ ਹੈਮਰੇਜ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

5. ਗਰਦਨ ਦੇ ਖੂਨ ਰਹਿਤ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ: ਗਰਦਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ 4 x 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਲਾਗ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਹਾਇਓਇਡ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਰਕਰਾਰ ਪਾਈ ਗਈ।

9. ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੀਖਿਆ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਮਨੋਹਰਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ"), ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ 31.10.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ Ex. D - 4 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਮਨੋਹਰਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ (Ex. P-21) ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW-47) ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰੋਂ Y ਦਾ ਲੰਚ ਬਾਕਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

10. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਰੇਡ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਮਲਾ ਬਾਈ (PW-9) ਨੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਵੈਨ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੋਵਾਂ ਦੀ 04.11.2010 ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਅਤੇ ਲਾਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ DNA ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਜੇ.ਆਰ. ਸਿੰਘ (PW -

46) ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ (Ex. ਪੀ -56) ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਖੇ।

XXXXXX

11. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "IEA") ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਕਾਰY ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 09.11.2010 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਇੱਕ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ (X ਅਤੇ Y) ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜੋ ਸਵੇਰੇ 7:50 ਵਜੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮਨੋਹਰਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕੰਮ (Sodomised) ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੋਹਰਨ ਅਤੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਬਰ ਦਾ ਪਾਊਡਰ (ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ) ਖਰੀਦਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਥੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਖਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ,

ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਡੁੱਬ ਗਏ।

ਕੇਸ ਇਤਿਹਾਸ

13. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੁੱਲ 49 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਗੋਬਰ ਪਾਊਡਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਡੁੱਬਣ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਕ 'ਆਖਰੀ ਥਿਊਰੀ' ਬਣਾਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, 364-ਏ, 376, 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 34 ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

14. ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਅਤੇ 364ਏ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376, 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 34 ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗੜਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

15. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ

ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ 'ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ' ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1095

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 84 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਤਾਵਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

16. ਖੰਨਾ ਜੇ. ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302, 376 (2) (ਐਫ) ਅਤੇ (ਜੀ) ਅਤੇ 201 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 (2) (ਐਫ) ਅਤੇ (ਜੀ) ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਵਿਗੜਦੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ" ਕੇਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਭਾਵ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ/ਬਦਲਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਯਾਨੀ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵਾਂਗਾ।

XXXXXX

17. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 01.08.2019 ਦੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। **ਆਰਿਫ @ ਅਸ਼ਫਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ**[2], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਬਦਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ

18. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਸਿਰਫ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

"23. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਅਨੁਛੇਦ 137

ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 40 ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਗਲਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦਾ ਗਰਭਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

---

[2] (2014) 9 SCC 737

[3] (2017) 8 SCC 518

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1097

19. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ **ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ)**[4] ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। **ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਇਆਵਤੀ**[5] ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"20.2. ਜਦੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ:

(i) ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਬੇਲੋੜੇ ਆਯਾਤ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ।

(iii) ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(iv) ਸਮੀਖਿਆ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪਦਾਰਥਕ ਗਲਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(v) ਸਮੀਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

(vi) ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

(vii) ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਲਤੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਖੋਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(viii) ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(9) ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

20. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਪੀਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ।

---

[4] (2018) 8 SCC 149

[5] (2013) 8 SCC 320

21. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

22. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 164 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਸ਼ਿਵੱਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ** ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 20.11.2010 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ:

(ਏ) ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਇੱਛਤ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 163, CrPC ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24, IEA ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ 19.11.2010 ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ 8 ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, 09.11.2010 ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੱਤਿਆ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਗੰਭੀਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਸੀ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW -47) ਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ।

(ਬੀ) ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

---

[6] (1995) 2 SCC 76

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1099

23. ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਵੈਇੱਛਤ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 20 (3) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 163 ਵਾਲੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24 IEA ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

24. ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਭਾਰਤ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।**[7]:

"7. ... ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵੈਇੱਛਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹਨ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ

ਸਵੈਇੱਛਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਧਮਕੀ, ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪੂਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਵੈਇੱਛਤ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜੇ ਇਹ ਸਵੈਇੱਛਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੇਟੈਂਟ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਪਸੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈਇੱਛਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਆਮ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

XXXXXX

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਸ

ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਚੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਲਈ ਆਮ ਭਰੋਸਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਸੀ....”

---

[7] (1971) 3 SCC 950

25. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

26. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ 20.11.2010 ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ 19.11.2010 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ- ਐਸ.ਐਸ. ਸਥਿਆਮੂਰਤੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-28) ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਏ:

ਏ. ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 19.11.2010 ਨੂੰ ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 11.11.2010 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ **ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਮੁਰਲਾਜ਼ਾ ਦਫਾਦਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ**[8] ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਸੀ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1101

ਬੀ. 19.11.2010 ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ" ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲਾ, ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਲਿਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ

ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵੇ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

---

[8] AIR 1970 SC 283

ਸੀ. 19.11.2010 ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਰਡਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ "ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਚੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਥਿਤ ਕੁੱਟਮਾਰ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਣਾਅ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੁਹਾ[9] ਵਿੱਚ** ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਡੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ 20.11.2010 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4:30 ਵਜੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

---

[9]1982 Cri LJ 216

XXXXXX

ਈ. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਗੈਰ-ਇੱਛਤ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ।

27. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਮੌਕੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ **ਸ਼ੰਕਰੀਆ ਬਨਾਮ**

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ[10] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗੀ।

28. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ 47 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, 20.11.2010 ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

29. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਵੇਂ 20.11.2010 ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਲ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਗੌਂਡਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ**[11] ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਭਾਰਗਵ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ**[12] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1103

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

---

[10] (1978) 3 SCC 435

[11] AIR 1958 SC 66

[12] AIR 1963 SC 1094

30. ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਹੁਣ ਮਰ ਚੁੱਕੇ

ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੇਵੱਸ ਦਰਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗਲਤ ਹੈ।

31. 20.11.2010 ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ, ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਲਈ 25.07.2012 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾਖਲਾ ਹੈ।

32. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ

33. ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਖਤ ਅਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"PW 20, PW 25 ਅਤੇ PW 23 ਨੇ 29.10.2010 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਜੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ PW.23 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਵਜੇ ਦੁੱਧ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਵੀ ਅਸਲ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ PW 20 ਅਤੇ 23 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਥਿਊਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

34. ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 23 ਤੋਂ 29 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਖੰਨਾ ਜੇ. ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੀ ਘਾਟ

35. ਸ਼੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ ਤੀਜੀ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਢੁਕਵੀਂ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਅਣਸੁਣੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਤੂਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**[13] **ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਾਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

---

[13] (1980) 1 SCC 98

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1105

37. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ**[14] ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ, ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਲਟ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਕਾਫੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਵੇਗੀ। **ਸਟ੍ਰਿਕਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ**[15] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਕਾਫੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਵਾਇਤੀ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਮਿਆਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘਾਟ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ।

38. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 23.02.2011 ਤੋਂ 18.06.2012 ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 18.06.2012 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਏ. ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਉਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਚੁਕਵੀਂਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

39. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਬਲਕਿ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਰਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਏ ਰਘੂਨਾਥਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

---

[14] (2005) 11 SCC 600

[15] 466, U.S. 668 (1984)

XXXXXX

40. CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 31.12.2009 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 164 (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

41. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਕੀਲ (ਆਂ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ

42. ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ 29.10.2010 ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਐਂਗਲਾਪੁਰਚੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ 31.10.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7:00 ਵਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਸ ਗਣੇਸ਼ਨ (PW -30) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ PW-47 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ 29.10.2010 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

43. ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਵਾਦ ਦੁਬਾਰਾ ਹੈ: ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 31.10.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7:00 ਵਜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ 4 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ (ਡੀਡਬਲਯੂ -1) ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ. ਪੀ ਰਾਮਾਸਾਮੀ (ਡੀਡਬਲਯੂ -1) ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ 4 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਪਟੀਸ਼ਨ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇਤਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰYਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 30/31.10.2010 ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1107

44. ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਕਤ ਅੰਡਰਵੀਅਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਗਏ ਅੰਡਰਵੀਅਰ 01.11.2010 ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਇਸ ਲਈ ਪੈਂਟੀ 'ਤੇ ਵਾਲ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

45. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 04.11.2010 ਨੂੰ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਦੂਜਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥਗਤ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1. ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ 29.10.2010 ਨੂੰ ਰਾਤ 9:45 ਵਜੇ ਏ. ਅੰਬੂ (PW -7) ਦੇ ਘਰੋਂ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ PW-7 ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਹਾਜ਼ਾਰ (Ex. ਪੀ.4) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ ਦੀ ਮੈਟ 'ਤੇ ਦਾਗਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

2. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਏ. ਸਰਵਣਨ (PW -43) ਨੂੰ IO (PW -47) ਨੇ 29/30.10.2010 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। PW-43 ਨੇ ਵੈਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ (MO-1) ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਲੇ। PW -43 ਦੁਆਰਾ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ 'ਤੇ ਸੈਲੋਫੇਨ ਟੇਪ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ MO-1 ਨੂੰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ PW -47 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਐਂਜਲਫਾਰਮ' ਬ੍ਰੈਸੀਅਰਜ਼ ਗੱਤੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਆਸ ਪਾਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਜ਼ਾਰ (Ex. ਪੀ.5) ਵਜੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, Ex. ਪੀ.5 30.10.2010 ਨੂੰ MO-1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਾਰਮ 95 ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਹ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ Ex.ਪੀ.5 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

4. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਉਂਕਿ 30.10.2010 ਨੂੰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ Ex. ਪੀ.5 ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨ ਭਾਵ 01.11.2010 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਕਸ ਨੂੰ 01.12.2010 ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

46. PW -43 ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ (Ex. ਪੀ.38) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ I.O. ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

“ਏ) ਗੱਡੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦਾ ਪੈਂਟੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤਾ ਅੱਖਰ "ਐਸ.ਬੀ.ਟੀ. ਕਿਡਜ਼ ਵੇਅਰ" "75 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ" ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਤਹ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਾਲੇ ਹਲਕੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਟਾਰਚ ਵਰਗੇ ਦਾਗ ਸਨ। ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈੱਲਫੋਨ ਟੇਪ ਨਾਲ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਊ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

47. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ DNA ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ (PW -49) ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕੰਟੇਨਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਕਵਰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਸੀਲ ਦੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਾਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।
XXX

"ਸਹੀ ਸੀਲਾਂ" ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਰ 'ਤੇ ਇਕੋ ਸੀਲ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਕਵਰਾਂ 'ਤੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਸੀਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

48. ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ PW -49 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਵਾਲੇ ਪਾਰਸਲ 'ਤੇ ਸੀਲ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਸੀ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1109

49. ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਰੂਮ ਰਜਿਸਟਰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ (PW -1) ਦੁਆਰਾ MO -1 ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ PW -1 ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ ਸਨ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੇਗਾ। PW -1 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ MO -1 ਉਸਦੀ ਧੀ ਦਾ ਹੈ।

<u>ਧਾਰਾ 376 IPC ਤਹਿਤ ਗਲਤ ਸਜ਼ਾ</u>

50. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਗੁਦਾ ਸੰਭੋਗ ਕੀਤਾ ਜੋ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 377 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਭਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

"... ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਗਲੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਮੋਹਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਪੈਂਟ ਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਲਿੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਦੋਂ ਕੁੜੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਈ ਕਿ ਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਗੁਦਾ ਰਾਹੀਂ ਪਿੱਠ ਦੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਹੱਥਰਸੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੀਰਜ ਕੱਢਿਆ। ..."

51. ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿੰਗ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਯੋਨੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਰੋਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਧਾਰਾ 376 ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਪੇਨੇ-ਯੋਨੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਨੀ ਸੰਭੋਗ X ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। PW -46 ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ X ਦੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"... ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਜੋ ਐਂਟੀ-ਮਾਰਟਮ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਹਨ:

XXX

4) ਯੋਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੇਠਲੇ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ 2 x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਹਾਈਮਨ ਸੀ।

5) ਜਦੋਂ ਗੁਦਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ, 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

XXXXXX

52. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 04.11.2010 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਡਾਕਟਰ ਜੈਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨੋਹਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ (Ex.ਪੀ.56) ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਲਿੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦੇਖੀ:

"ਯੂਰੇਥਰਲ ਓਰੀਫਿਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗਲੈਂਡਜ਼ ਲਿੰਗ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੰਕਰਮਣ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

53. PW -46 ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ X ਦੀ ਯੋਨੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾਕਟਰ ਜੈਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-46), ਜਿਸ ਨੇ X ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਰਾਏ (Ex. ਪੀ.50) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਯੋਨੀ ਅਤੇ ਗੁਦਾ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ।

54. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ DNA ਰਿਪੋਰਟ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਵਾਲ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ (PW -49) ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ DNA ਰਿਪੋਰਟ, X ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। PW -49 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ DNA ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਸਿੱਟਾ: ਉਪਰੋਕਤ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ DNA ਟਾਈਪਿੰਗ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈਟਮ [8] ਵਿੱਚ ਪਿਊਬਿਕ ਵਾਲ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ -2 ਮਨੋਹਰਨ ਦੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ DNA 220/2010 ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਚਾਰ ਅਨੇਕਚਰਾਂ ਵਾਲੀ ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ Ex. ਪੀ.48ਬੀ ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

55. ਡਾਕਟਰ ਜੈਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਾਏ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਲਿੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ; ਬਿਨਾਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਦੇ X ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ 'ਚੋਂ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਰਾਮਦ; X ਦੇ ਪਿਤਾ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ; ਬਰਾਮਦ ਅੰਡਰਵੀਅਰ 'ਤੇ ਵਾਲ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਮਨੋਹਰਨ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ DNA ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। 25.07.2012 ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1111

POCSO 'ਤੇ ਗਲਤ ਨਿਰਭਰਤਾ

56. ਫਿਰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ (POCSO) ਐਕਟ, 2012 ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 20 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

57. ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ POCSO ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ

ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਾਸਿੰਗ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 16** ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਤਹਿਤ ਗਰੰਟੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਾਏ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੱਜ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕੇਸ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਰਾਏ ਦਾ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

<u>ਸਜ਼ਾ</u>

58. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ 2:1 ਦੇ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। **ਸੁਥੇਨਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ**[17] ਵਿੱਚ ਥਾਮਸ ਜੇ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ **ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ**[18] ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ 'ਬਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ' ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ

ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

---

[16] AIR 1983 SC 957

[17] (1999) 9 SCC 323

[18], 2019 SCC Online SC 1290

XXXXXX

(i) ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ/ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮੌਕੇ ਦੀ ਘਾਟ।

(ii) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ (30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ)

(iii) ਪਿਛਲੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ।

(iv) ਪਿਛੜਾ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ।

(v) ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

59. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਵੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ

ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। **ਦੇਵੇਂਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ** [19] ਅਤੇ **ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੋਚੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**[20] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। **ਸੁਤੇਂਦਰਰਾਜਾ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ** ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਦਰੀ ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 40 (1) ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਐਨ. ਈਸ਼ਵਰ ਅਈਅਰ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ [(1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 680 ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ" ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਤੁਲਨਾ "ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ" ਦੇ ਸਮਾਨ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

---

[19] (2003) 2 SCC 501

[20] (2003) 2 SCC 501

60. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਸਾਲੀ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

61. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਐਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

62. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਸਪਸ਼ਟ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 106 ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਬਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

63. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਸਹਾਰਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਗ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਗਿਆਰਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਝ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਮਿਲੀ ਸੀ।

XXXXXX

64. ਸ੍ਰੀ ਲੂਥਰਾ ਦਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਿਆਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਪਸੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ

ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਤੱਥਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, **ਨਿਸ਼ੀ ਕਾਂਤ ਝਾਅ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**[21] **ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।**

65. ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬੋਝ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲੰਬੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਹਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਈ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ.

66. ਭਾਵੇਂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਰਮੀ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਿਵੇਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਅਸਥਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ

ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਿਰਫ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਖਲਾਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ।

67. ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕੰਮ (Sodomised) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਡੋਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰੁਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ।

211969 SCC (1) 347

XXXXXX

ਮਨੋਹਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਵੈਰਾਇਟੀ ਹਾਲ
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੋਇੰਬਟੂਰ [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.] 1115

68. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਦੇਸ਼

ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ.

ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302, 376 (2) (ਐਫ) ਅਤੇ (ਜੀ) ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਮਨੋਹਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਬੋਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi